

آسیب‌های استفاده نادرست از فضای مجازی که فرزندان را تهدید می‌کند

غریبه‌های صمیمی و دنیای کودکان‌ای که به زوال می‌رود

زهره احسین زاده ملکی
روان شناس

اغلب والدین، وسایلی مانند رایانه و تلفن‌های هوشمند را با این هدف در اختیار فرزندان خود قرار می‌دهند که با علم روز همراه باشند و بتوانند از مزایای این امکانات نوید بهره‌مند شوند. یکی از امکانات جدیدی که به واسطه این ابزارها میان کودکان نیز طرفداران فراوانی یافته است شبکه‌های اجتماعی مجازی است. با این حال، مانند دیگر امکانات نوین، استفاده کودکان از این شبکه‌ها، معایب و مزایای ویژه خود را دارد. در این بخش با نگاهی دقیق‌تر به آسیب‌ها خواهیم پرداخت:

می‌دهد و این شیوه تعامل را به مرور در زندگی واقعی خود نیز در پیش می‌گیرد.

همچنین در گروه‌های ایجاد شده در شبکه‌های اجتماعی مانند اتاق‌های گفت‌وگو، اغلب اعضای از هر دو جنس حضور دارند، اما مجازی بودن روابط و برقرار نشدن تعامل چهره به چهره، باعث می‌شود گفت‌وگوهای نامناسبی میان افراد شکل گیرد و بسیاری حریم‌ها شکسته شود.

تلاش برای هیچ

کودکان به دلیل تکامل نیافتن توانایی استدلال و قدرت استنباط، به سادگی در شبکه‌های اجتماعی تحت تأثیر قرار می‌گیرند و برای همراهی با یک جریان ترغیب می‌شوند. آنان بدون آنکه بدانند از یک موقعیت یا پدیده حمایت می‌کنند، دیدگاهی را تبلیغ می‌کنند، وقت خود را صرف می‌کنند و در نهایت تلاش خود را در جهتی به کار می‌برند که برای آنان یا جامعه نتایج مثبتی در پی ندارد؛ به عنوان مثال عده‌ای سودجو از احساسات پاک کودکان برای رسیدن به اهداف تجاری خود استفاده می‌کنند یا به صورت هدفمند عقاید و باورهای زیربنایی کودکان را زیر سوال می‌برند و دیدگاه خود را به مرور در ذهن آنان وارد می‌سازند.

فرهنگ سبزی

آسیب‌هایی که شبکه‌های اجتماعی برای کودکان به همراه دارد گاه بسیار محدود است، اما در بسیاری موارد این شبکه‌ها زیربنای فرهنگ یک اجتماع را که باید به کودکان آموزش داده شود و از آن طریق به نسل بعدی انتقال یابد نیز هدف قرار می‌دهند؛ به عنوان مثال در قالب تصاویر یا مطالب طنز قومیت‌ها و نژادهای گوناگون تضعیف می‌شوند، گاه صفت‌هایی به کلیت جامعه‌ای که کودک در آن بزرگ می‌شود نسبت داده می‌شود تا او از داشتن چنین هویتی سرخورده شود، همچنین با ایجاد شبهات ظریف در باورهای ارزشی خانواده، او را از پیروی این قوانین باز می‌دارند. در برخی موارد نیز به دفعات دیده شده که با تکرار یک سبک زندگی که ممکن است به قشر خاصی اختصاص داشته باشد به کودک القا می‌شود که روش زندگی ایده آل بدین نحو است و او نیز باید از همین روش زندگی پیروی کند.

غریبه‌های صمیمی

در شبکه‌های اجتماعی، امکان برقراری ارتباط میان کودکان و افرادی فراهم می‌شود که هیچ شناختی نسبت به آنان وجود ندارد. این افراد ممکن است به واسطه دیگر اعضای گروه به یک جمع پیوندند و در ادامه با جلب اعتماد کودک، او را مورد سوء استفاده قرار دهند، تجاوز به حریم خصوصی، باج‌گیری، دریافت اطلاعات محرمانه خانواده و بهره‌گیری جنسی از کودکان در چنین روابطی بسیار رایج است. این روابط نه تنها ممکن است توسط همسالان آنان انجام پذیرد بلکه گاه بزرگسالانی با نزدیک کردن خود به کودک به این چنین کارهایی دست می‌زنند که آثار سوء آن به مراتب آسیب‌های بیشتری برای کودک در پی خواهد داشت.

اختلال‌های روان شناختی

اگر در سال‌های اخیر به علت وجود بازی‌های آنلاین و دانلود انیمیشن‌ها و فیلم‌ها، اعتیاد به اینترنت در کودکان بروز یافته، وجود شبکه‌های اجتماعی بر شدت چنین اعتیادی در این گروه سنی افزوده است. شاید کودک شما نشانه‌های وخیم آن را نمایش نمی‌دهد، اما آیا هر گاه که اراده کند می‌تواند شبکه‌های اجتماعی را کنار بگذارد، تکالیفش را انجام دهد، بازی کند، ورزش کند یا به تغذیه اش توجه نشان دهد؟! همچنین حضور روزانه و طولانی مدت در این شبکه‌ها ذهن را به شدت خسته می‌سازد، میزان افسردگی در کودکانی که زمان زیادی را در این محیط‌ها سپری می‌کنند رو به افزایش است. مواجهه با اطلاعات نامناسب خشونت‌بار یا دارای محتوای جنسی، اغلب باعث می‌گردد اختلال‌های اضطرابی در کودکان افزایش یابد.

نابودی حرمت‌ها

در برخی گروه‌ها افرادی بارده‌های سنی گوناگون حضور دارند، بزرگسالان ممکن است متوجه حضور کودکان در این شبکه‌ها باشند و از بیان یا نمایش مطالب نامناسب خودداری کنند یا این حال عده‌ای نیز ممکن است آن قدرها احساس مسئولیت نکنند و اطلاعاتی هر چند جزئی را بی‌محابا عنوان کنند. گاهی نیز به منظور مزاح، کودکان را تحقیر کنند یا مورد تمسخر قرار دهند. همچنین در مقابل به دلیل مجازی بودن روابط، کودک نیز به راحتی بزرگسالان را به نحو نامناسبی مورد خطاب قرار

دور شدن از والدین

صرف وقت در شبکه‌های اجتماعی در بسیاری خانواده‌ها مدت زمان تعامل کودک با خانواده را کاهش داده است. در واقع تنها، تأثیرگذاری بر کمیت این ارتباط‌ها نیست که متخصصان سلامت روان را نگران می‌سازد بلکه وقت‌گذاری بیش از حد برخی کودکان در این شبکه‌ها بر کیفیت تعامل‌ها موثر بوده است به همین علت به مرور زمان والدین از کودک خود دور می‌شوند و این امر باعث می‌شود تا فرزندشان از آموزش‌ها، تجربیات، محیط عاطفی و حتی فرهنگ خانواده بی‌بهره بماند.

درگیری‌های جدید

کودکانی که زمان زیادی را در شبکه‌های اجتماعی سپری می‌کنند اغلب بر سر انجام به موقع تکالیف مدرسه، شرکت در محیط خانوادگی، یاد گرفتن الفاظ و کردارهایی که ممکن است مورد تأیید خانواده نباشد و... با والدین دچار کشمکش می‌شوند در نتیجه اگر خانواده از همان ابتدا حدود و قوانینی را برای استفاده از این شبکه‌ها تعیین نکرده باشد و ارتباط صمیمانه و مقتدرانه‌ای با فرزندان برقرار نباشد این چالش‌ها روابط والد-فرزندی را به شدت مخدوش می‌سازد.

اطلاعات نامناسب

یکی از بزرگ‌ترین مشکلاتی که در شبکه‌های اجتماعی مجازی، سلامت روان شناختی و جسمانی کودکان را تهدید می‌کند، سهولت دسترسی به محتوای نامطلوب مانند فیلم‌ها، تصاویر و نوشته‌های غیر اخلاقی، خشونت‌آمیز، در تضاد با فرهنگ خانواده و گاه خطرناک است. متأسفانه دریافت اطلاعات جنسی اغراق شده و زود هنگام، ساختار ذهنی کودکان را برهم می‌زند و بلوغ زودرس تنها یکی از عوارض آن است.

در این شرایط پر خاشاگری و یا حداقل کاربرد الفاظ رکیک آنچنان برای کودک عادی می‌شود که روش‌های تربیتی خانواده قادر به کنترل آن نخواهد بود.

همچنین امکان آشنایی با طرز ساخت یا تهیه مواد مخدر یا دیگر ابزار آلات مضر برای کودکان نیز از طریق شبکه‌های اجتماعی به آسانی فراهم است.

